

Stärka tillsynsmyndigheternas förmåga att bedriva tillsyn

Innehåll

Ny inom tillsyn.....	1
Planera tillsyn	2
Tillsynsmetodik.....	3
Otillbörlig påverkan och jäv	4

Ny inom tillsyn

Motivering

Kompetensförsörjningen är en stor utmaning för den offentliga sektorn, miljöbalkstillsynen är inte undantagen. Under en tid har det varit få sökande till utbildningar inom miljö- och hälsoskydd. Cirka 80 % av kommunerna uttrycker att det är svårt att hitta och anställa personal med rätt kompetens. Liknande signaler hörs från länsstyrelserna. Möjlighet att rekrytera personal med rätt kompetens kan sannolikt delvis relateras till myndighetens storlek och geografiska läge.

Förutom tillsynskompetens behöver tillsynspersonalen också ofta specifika kunskaper kopplat till de tillsynsområden som myndigheten ansvarar för. Den tillsynsvägledning som centrala myndigheter tar fram är huvudsakligen webbaserad. Formatet utbildning för att tillgängliggöra vägledningar är sällan förekommande.

Kommunal avtalssamverkan eller samverkan mellan länsstyrelser är ett sätt att stärka upp kompetensen när det är svårt att tillse tillräckligt hög kompetens inom den egna myndigheten.

Mål för fokusområdet

Tillsynsmyndigheterna har en tydlig bild av vilka kompetenser som är nödvändiga för tillsynsuppdraget och har en plan för myndighetens kompetensutveckling.

Tillsynsmyndigheterna har bättre förutsättningar att introducera nyanställda samt fort- och vidareutbilda sin personal.

Centrala tillsynsvägledande myndigheter arbetar mer med formatet utbildning när råd och stöd ges.

Vägledande aktiviteter

Naturvårdsverket tar i samråd med tillsynsmyndigheter och tillsynsvägledande myndigheter fram stöd för kompetensutvecklingsplaner, klart 2026.

Naturvårdsverket ersätter handboken Operativ tillsyn 2001:4 med ny vägledning, klart 2027.

Naturvårdsverket tar i samråd med tillsynsmyndigheter och tillsynsvägledande myndigheter fram ett grundläggande utbildningspaket om tillsyn riktad till nyanställd tillsynspersonal och kommunala "miljönämnder". Sker etappvis under 2026–2029.

Länsstyrelsen, alternativt regional miljösamverkan, genomför aktiviteter som underlättar samverkan mellan kommuner, under 2026–2028.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tar fram kompetensutvecklingsplaner under 2027–2028.

Tar initiativ till samverkan genom att erbjuda handledning, fadderskap, praktikplats och deltagande på inspektioner etc. Löpande under 2026–2029

Genom avtalssamverkan eller på annat sätt säkerställer kommuner tillgång till nödvändig kompetens ifall sådan saknas. Löpande under 2026–2029.

Planera tillsyn

Motivering

Av miljötillsynsförordningen följer att en tillsynsmyndighet ska utreda tillsynsbehovet, föra register över sina tillsynsobjekt samt upprätta en tillsynsplan för varje år. För varje IED-verksamhet och utvinningsanläggning ska det finnas ett specifikt tillsynsprogram framtaget.

Det finns idag inga krav på vad en behovsutredning och tillsynsplan ska innehålla och vägledning kring detta är bristfällig. Mallar och stöd underlättar planering och jämförbarhet mellan tillsynsmyndigheter. Sveriges Kommuner och Regioner har tagit fram stöddokument för kommunerna i deras arbete med behovsutredningar. Stöd för tillsynsplan och behovsutredning kan också ha tagits fram genom regional miljösamverkan. För länsstyrelserna har Miljösamverkan Sverige utarbetat stödmallar.

En god tillsynsplanering bör bygga både på tillsynsmyndighetens erfarenheter av tillsyn och att det finns gemensamma lägesbilder och planeringsunderlag att utgå ifrån. För att tillsynen ska bli mer effektiv är därför en ökad samordning mellan tillsynsmyndigheterna önskvärd. Detta gäller särskilt när bristande regelefterlevnad orsakar miljöproblem som påverkar flera kommuner eller län.

Mål för fokusområdet

Framtagandet av behovsutredningar och tillsynsplaner sker mer samordnat.

Tillsynen är i högre grad planerad utifrån risk och därmed mer resurseffektiv och med ökad nytta för människors hälsa och miljön.

Vattenförvaltningens mål samt miljöbrott får ett ökat genomslag i tillsynsplaneringen.

Vägledande aktiviteter

Naturvårdsverket tar i samråd med tillsynsmyndigheter och tillsynsvägledande myndigheter fram tillsynsvägledning och genomför utbildningsinsatser, klart 2027.

- om behovsutredning och tillsynsplaner,
- om rekommenderade tillsynsintervall/-nivåer för ett urval av branscher och åtgärder

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten stödjer länsstyrelsernas arbete med planeringsunderlag, 2026–2029.

Länsstyrelserna tar initiativ till att samordna tillsynsplaneringen i länet 2027–2029.

Länsstyrelserna stödjer utvecklingen av tillsynen i länet genom att ta fram följande regionala planeringsunderlag för tillsyn, 2027–2029.

- Analys av tillsynsbehov inom respektive kust- och avrinningsområde kopplat till vattenförekomstens status
- Lägesbild om miljöbrottslighet i länet

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Tillsynsmyndigheterna tar fram arbetsätt för att samordna inom länet samordna arbete med behovsutredningar och tillsynsplaner, under 2027–2028.

Tillsynsmyndigheter samverkar på regional nivå enligt framtaget arbetsätt under 2029.

Tillsynsmetodik

Motivering

Val av tillsynsmetodik, och skicklighet i hur den används, kan på goda grunder anses vara en av de viktigaste faktorerna för en effektiv tillsyn. Tillsynen ska ha förmåga att upptäcka bristande regelefterlevnad, inte minst vad gäller överträdelse av regler som är straffsanktionerade.

Tillsynsmetodik handlar om att välja vad som ska kontrolleras och hur kontrollen ska ske. Lämplig tillsynsmetodik behövs både för den egeninitierade tillsynen som den händelsestyrda tillsynen. Valet av tillsynsmetodik bör utgå från syftet med kontrollinsatsen och vad som är mest lämpligt för respektive objekt, åtgärd eller bransch.

Tillsynens förutsättningar ändras med tiden, med fler regler och ökade krav vilket innebär att tillsynsmetodiken behöver följa med i den utvecklingen. Likaså möjliggör ny teknik och digitala stöd att tillsynsmetodiken kan utvecklas. En rad utredningar pekar på vikten av kompetens i att välja effektiva tillsynsmetoder.

En tillsynsvägledande myndighet har inte alltid en egen tillsynserfarenhet av de regelverk som man har ett vägledningsansvar för. Metodik och erfarenheter som en enskild tillsynsmyndighet upp arbetar kommer alltför sällan andra tillsynsmyndigheter till del.

Mål för fokusområdet

Tillsynen är mer effektiv och likvärdig över landet. Genom erfarenhetsutbyte kan nya tillsynsmetoder utvecklas snabbare och får spridning

Vägledande aktiviteter

Naturvårdsverket tar i samverkan med Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk och Kemikalieinspektionen fram vägledning om tillsynsmetodik, att välja tillsynsmetod samt tillvägagångssätt för att följa upp och utvärdera tillsyn, under 2026–2027.

Naturvårdsverket håller återkommande kunskapshöjande aktiviteter om tillsynsmetodik i syfte att sprida goda exempel från tillsynsmyndigheter, under 2027–2029

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Följer årligen upp och utvärderar vald tillsynsmetodik, fortlöpande.

Tar initiativ till att dela med sig av och utbyta erfarenheter om tillsynsmetoder, under 2026–2029.

Otillbörlig påverkan och jäv**Motivering**

Tillsyn är en viktig del i att medborgarna känner tillit till att lagar och regler efterlevs. Att tillsynen är objektiv, opartisk och står fri från otillåten påverkan, jäv och korruption bör vara en självklarhet men är inte något som kan tas för givet. För att förebygga och hantera påverkan, korruption och jäv är det viktigt att det finns både kunskap och medvetenhet samt strukturerade arbetsätt.

Påtryckningar mot tillsynspersonal och myndigheter ser ut att öka, så även förekomsten av riktade hot. Otillbörlig påverkan är systemhotande och en arbetsmiljöfråga att ta på allvar.

En kommun har många olika roller, t.ex. att driva verksamheter och att arbeta för att främja näringsliv och arbetstillfällen etc. Kommunerna har därför ett särskilt ansvar att hålla isär myndighetsutövning från politik och annan verksamhet. Nämndens funktion är att säkerställa att miljöbalkens tillämpning sker korrekt utifrån de allmänna intressena som miljöbalken ska skydda samt att tillse att tillsynen bedrivs effektivt och ändamålsenligt. Avgörande för att systemet med kommunala miljönämnder ska fungera är att nämnden är oberoende och att de valda ledamöterna har roll och mandat klart för sig.

Mål för fokusområdet

Tillsynsmyndigheterna har en ökad medvetenhet om jäv och otillbörlig påverkan samt bedriver ett aktivt och strukturerat förebyggande arbete

Vägledande aktiviteter

Naturvårdsverket tar i samverkan med Sveriges kommuner och regioner fram ett utbildningspaket om jäv och otillbörlig påverkan, klart 2027.

Länsstyrelserna följer upp hur kommunerna hanterar frågor om jäv, korruption och otillbörlig påverkan, löpande en del i ordinarie uppföljning/utvärdering av kommunernas tillsyn. 2026-2029.

Tillsynsmyndigheternas aktiviteter

Samtliga kommunala tillsynsmyndigheter har rutiner och policys kopplat till jäv och otillbörlig påverkan, klart 2028.

Tjänstemän och ledamot i nämnd tar del av utbildningspaketet löpande från och med 2028.

FÖRSLAG